

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Rzeszowie

LRZ.410.008.06.2017
P/17/107

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Rzeszowie
ul. Kraszewskiego 8, 35-016 Rzeszów
T +48 17 780 23 00, F +48 17 780 23 06
lrz@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/17/107 – Realizacja zbiorowego zaopatrzenia w wodę mieszkańców gmin wiejskich ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontroler	Dagmara Mazurkiewicz-Karasińska, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/97/2017 z dnia 12.06.2017 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Urząd Gminy Żurawica ul. Ojca Św. Jana Pawła II 1, 37-710 Żurawica (dalej Urząd i/lub Gmina)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Krzysztof Skłodowski, Wójt Gminy Żurawica (od 16 listopada 2014 r.) (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Uzasadnienie
oceny ogólnej

Zadania w zakresie zapewnienia mieszkańcom Gminy nieprzerwanych dostaw wody przydatnej do spożycia nie zostały całkowicie wykonane. Wprawdzie niemal wszyscy mieszkańcy (97%) mieli dostęp do sieci wodociągowej, jednakże woda z ujęcia w Wyszatycach przez 11 lat była warunkowo dopuszczona do spożycia wskutek przekroczenia dopuszczalnych wartości manganu i żelaza oraz mętności wody. Pomimo tego Gmina nie podjęła skutecznych działań aż do 2016 r. celem zapewnienia ciągłości dostaw wody o odpowiedniej jakości. Taryfa za zbiorowe zaopatrzenie w wodę nie pozwalała na osiągnięcie niezbędnych przychodów gwarantujących pokrycie kosztów, pomimo dopłat z Gminy. Nie zdiagnozowano znacznych strat wody, które miały wpływ na wysokość taryfy za zbiorowe zaopatrzenie w wodę. Wójt nie wyegzekwował od Zakładu uchwalenia wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych pomimo zaplanowania i wykonania w Gminie szeregu inwestycji z zakresu zbiorowego zaopatrzenia w wodę. Zakres stwierdzonych nieprawidłowości wskazuje na konieczność wzmocnienia nadzoru nad Zakładem w szczególności w aspekcie ograniczenia strat wody na sieci wodociągowej i przeprowadzania okresowych kontroli stanu technicznego sieci wodociągowej. NIK zauważa, że realizacja zaplanowanych inwestycji w kontrolowanym zakresie była ograniczona przede wszystkim brakiem środków finansowych Gminy.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Prawdliwość regulaminu dostarczania wody

Opis stanu
faktycznego

1.1. Przygotowanie organizacyjne i finansowe do realizacji zadań

1.1.1. Gmina Żurawica leży w północno-wschodniej części powiatu przemyskiego. Powierzchnia Gminy wynosi 95,8 km², co stanowi 7,91% obszaru powiatu. Według danych Gminy na koniec 2016 roku jej teren zamieszkiwało 12.912 osób. Liczba

¹ Okres objęty kontrolą: od 1.01.2015 r. do 31.03.2017 r. oraz lata wcześniejsze w zakresie zdarzeń i danych niezbędnych do dokonania ocen.

osób korzystających z sieci wodociągowej w latach 2015-2017 (I kw.) wynosiła 97% ogółu mieszkańców Gminy. Przyczyny nieobjęcia wszystkich mieszkańców Gminy zbiorowym zaopatrzeniem w wodę to: korzystanie z własnych ujęć (studnie) i brak technicznych możliwości włączenia do gminnej sieci wodociągowej. Gmina Żurawica zaopatrywana jest w wodę za pomocą sieci komunalnej. Dostarczaniem wody do gospodarstw na terenie gminy zajmuje się Zakład Wodociągowo-Kanalizacyjny w Żurawicy. Gmina korzysta z 4 ujęć wody:

*Ujęcie wody podziemnej w miejscowości Orzechowce – zaopatruje w wodę miejscowości: Orzechowce, Batycze, Żurawica (część), Ujkowice (gmina Przemyśl) oraz Duńkowiczki i Hnatkowice (gmina Orły).

*Ujęcie wody podziemnej w miejscowości Wyszatyce – zaopatruje w wodę miejscowości: Wyszatyce, Bolestraszyce, Buszkowiczki i Żurawica (część).

*Ujęcie wody podziemnej na terenie gminy Orły – gmina Żurawica dokonuje zakupu wody od Gminnego Zakładu Usług Wodnych w Orłach dla miejscowości Kosienice i Maćkowice.

*Ujęcie powierzchniowe wody z rzeki San w mieście Przemyśl – gmina Żurawica dokonuje zakupu wody od Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Spółka z o.o. w Przemyślu dla miejscowości Buszkowice i Żurawica (część).

(dowód: akta kontroli str. 4-6, 66)

1.2. Osobą odpowiedzialną za realizację zadań w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę był kierownik referatu ochrony środowiska i gospodarki gruntami. W zakresie obowiązków kierownika wymieniono m.in. merytoryczny nadzór nad działaniami Zakładu. NIK zauważa, że w zakresie czynności kierownika zawarto szereg innych tematycznie zróżnicowanych zadań, co potencjalnie mogło mieć wpływ na to, że w praktyce nie było możliwości na poprawne ich wykonanie. Oprócz kierownika, zadania dotyczące spraw wodno-kanalizacyjnych wykonywał jeden pracownik z ww. referatu. W zakresie czynności pracownikowi temu przydzielono m.in. koordynację prac związanych z prowadzeniem inwestycji wodno-kanalizacyjnych na szczeblu gmina-wykonawca robót, współpracę z Zakładem i prowadzenie spraw w zakresie inwestycji rozbudowy sieci wodno-kanalizacyjnej. Kierownik referatu ochrony środowiska i gospodarki gruntami jest absolwentem (tytuł mgr inż.) Wydziału Budownictwa i Inżynierii Środowiska Politechniki Rzeszowskiej w zakresie zaopatrzenia w wodę, unieszkodliwiania ścieków i odpadów, pracownik – ukończył Wydział Inżynierii Łądowej na Politechnice Krakowskiej na kierunku Budownictwo (tytuł mgr inż.). Staż pracy ww. osób wynosił odpowiednio: 28 lat, 9 miesięcy i 26 dni, w tym w Gminie - 12 lat, 11 miesięcy i 27 dni² i 3 lata, 5 miesięcy i jeden dzień w tym w Gminie – 25 dni³.

W obowiązującym regulaminie organizacyjnym Urzędu Gminy Żurawica⁴ (dalej regulamin Urzędu) w opisach zadań poszczególnych komórek organizacyjnych nie uwzględniono zagadnień związanych ze zbiorowym zaopatrzeniem w wodę mieszkańców Gminy. W załączniku nr 1 do regulaminu Urzędu w wykazie jednostek organizacyjnych umieszczono Zakład, którego zadania zawarto w statucie przyjętym uchwałą z 2008 r. Rady Gminy Żurawica⁵ (dalej statut). Do zadań Zakładu należał całokształt obowiązków związanych z eksploatacją, utrzymaniem i konserwacją gminnej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz nadzór techniczny nad tymi sieciami. Nadzór nad działalnością Zakładu sprawował Wójt w myśl § 14 statutu

² Na dzień 27 czerwca 2017 r.

³ Na dzień 29 czerwca 2017 r.

⁴ Zarządzenie nr 93/16 Wójta Gminy Żurawica z dnia 19 września 2016 r. zmieniające załącznik „Regulamin Organizacyjny Urzędu Gminy Żurawica” do zarządzenia Wójta Gminy Żurawica w sprawie nadania Regulaminu Organizacyjnego

⁵ Uchwała nr XXV/165/16 Rady Gminy Żurawica z dnia 30 sierpnia 2016 r. w sprawie uchwalenia zmian w statucie Zakładu Wodociągowo - Kanalizacyjnego w Żurawicy, uchwała nr XXV/165/16 Rady Gminy Żurawica z dnia 30 sierpnia 2016 r. w sprawie uchwalenia zmian w statucie Zakładu Wodociągowo-Kanalizacyjnego w Żurawicy.

Kierownikowi referatu ochrony środowiska i gospodarki gruntami w zakresie czynności przypisano merytoryczny nadzór nad działaniami Zakładu.

(dowód: akta kontroli str. 9-38, 53)

Uchwałą Rady Gminy Żurawica z 5 września 2002 r.⁶ utworzony został zakład budżetowy w celu eksploatacji wodociągów i kanalizacji na terenie gminy Żurawica pod nazwą Zakład Wodociągowo-Kanalizacyjny w Żurawicy z/s w Wyszatycach. Zakład ten funkcjonował jako samorządowy zakład budżetowy Gminy. Przedmiot działalności Zakładu stanowiło:

*prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę terenu gminy Żurawica i ewentualnie gmin sąsiednich w przypadku zawarcia stosownych porozumień międzygminnych w tym zakresie⁷,

*prowadzenie zbiorowego przyjmowania ścieków i ich oczyszczania w istniejących oczyszczalniach ścieków w Wyszatycach, Orzechowcach i Żurawicy.

(dowód: akta kontroli str. 39-53)

1.3. Majątek trwały Zakładu służący realizacji zbiorowego zaopatrzenia w wodę stanowiły składniki majątkowe przekazane przez Gminę. Sukcesywnie, w miarę rozbudowy i przebudowy infrastruktury wodociągowej, była ona przekazywana protokołami zdawczo-odbiorczymi Zakładowi. Całość infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej przekazanej przez Gminę Zakładowi figuruje w majątku trwałym Gminy i jest przez nią amortyzowana. Koszty amortyzacji za lata 2015-2017 (I kw.) kształtowały się następująco: 291.626,39 zł, 287.695,01 zł, 96.641,97 zł. Wykaz składników majątkowych przekazanych do Zakładu wyszczególniony został w załączniku nr 1 do statutu, tj. m.in.: stacje uzdatniania wody wraz z przyległym terenem w Wyszatycach i Orzechowcach, pompownie wody P-1 i P-2 oraz pompownia wraz ze zbiornikiem wyrównawczym w Maćkowicach, sieci wodociągowe w Żurawicy, Kosienicach, Buszkowicach, Bolestraszcach, Batyczach, Orzechowcach, Wyszatycach, Buszkowicach, Maćkowicach, studnie kopane w miejscowościach: Żurawica – 7 sztuk, Buszkowiczki – 2 sztuki, Bolestraszyce – 2 sztuki, Kosienice – 1 sztuka, Maćkowice – 1 sztuka. Na dzień 31 marca 2017 r. wartość majątku netto Zakładu wynosiła 3.481.707 zł.

Wójt w wyjaśnieniu podał, że z uwagi na to, że Gmina sukcesywnie przekazywała Zakładowi do nieodpłatnego używania powstałe elementy infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej, z tytułu korzystania z tego majątku nie powstają należności Gminy.

(dowód: akta kontroli str. 43-59, 69, 122-123)

1.2 Regulamin dostarczania wody

Rada Gminy w Żurawicy w 2006 r. uchwaliła Regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków na terenie gminy Żurawica⁸ (dalej Regulamin). Regulamin ten zgodnie z art. 19 ust. 2 ustawy dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków⁹ (dalej ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę), określał prawa i obowiązki przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego oraz odbiorców usług. Uchwalenie regulaminu poprzedzone było analizą dwóch projektów, która odbyła się na sesji Rady Gminy Żurawica w dniu 27 stycznia 2006 r.

(dowód: akta kontroli str. 54-65)

⁶ Uchwała nr XXXV/379/02 Rady Gminy w Żurawicy z dnia 5 września 2002 r. w sprawie utworzenia zakładu budżetowego

⁷ Przedmiotem jego działania była gospodarka komunalna obejmująca zadania o charakterze użyteczności publicznej, której celem było bieżące i nieprzerwane zaspokajanie zbiorowych potrzeb ludności w zakresie gospodarki wodno-ściekowej i komunalnej, w szczególności m. in. eksploatacji, utrzymania i konserwacji urządzeń wodno-ściekowych, wydawanie ogólnych i technicznych warunków przyłączenia do urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych poszczególnych odbiorców wody i zrzutu ścieków oraz ich techniczne odbiory, wykonywanie zadań związanych z rozliczeniem wyprodukowanej i sprzedanej wody oraz przyjętych i oczyszczonych ścieków.

⁸ Uchwała nr XXX/310/06 Rady Gminy w Żurawicy z dnia 27 stycznia 2006 r. w sprawie regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków na terenie Gminy Żurawica.

⁹ Dz. U. z 2017 r., poz. 328

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

W ocenie NIK przyjęta w Gminie struktura organizacyjna oraz obowiązki wynikające z przepisów prawa w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę zostały w sposób ogólny określone i przypisane dwóm pracownikom, co mogło mieć wpływ na sposób realizacji zadań. Uchwalony Regulamin określał prawa i obowiązki dostarczania wody i odprowadzania ścieków przez Zakład oraz odbiorców usług korzystających z gminnej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.

2. Zatwierdzenie taryf w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę

2.1-2.2. Planowane zadania inwestycyjne dotyczące zbiorowego zaopatrzenia w wodę zostały zawarte w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy (dalej studium), Programie ochrony środowiska na lata 2009-2012 z uwzględnieniem lat 2013-2016 (dalej Program ochrony środowiska) oraz w opracowaniu z 2016 r. pt. Realizacja kompleksowego rozwiązania technicznego zaopatrzenia w wodę w Gminie Żurawica (dalej Koncepcja). W jednym z 22 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (dalej mpzp), tj. Bolestraszyce I/2009 o pow. 67,82 ha opracowanym dla m. Bolestraszyce (tereny objęte tym mpzp zostały przeznaczone pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne) określono kierunki rozbudowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej zgodnie z art. 3 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę. Zasady obsługi terenów w obszarze mpzp w zakresie zaopatrzenia w wodę z sieci wodociągowej zawarto w §28 części tekstowej ww. mpzp, na rysunku tego mpzp – tereny przeznaczone pod istniejące urządzenia wodociągowe wraz z ich rozbudową i przebudową oznaczono symbolem „W” zgodnie z art. 3 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę.

Zarówno w Koncepcji, jak również w Programie ochrony środowiska zawarto kolejność zadań (inwestycji) do realizacji uwzględniając hierarchiczność ich znaczenia dla lokalnej społeczności. W Programie ochrony środowiska priorytetowym działaniem była modernizacja stacji uzdatniania wody (dalej suw) w Wyszatycach, a w Koncepcji – budowa suw w Wyszatycach wraz z rozbudową ujęcia – w celu poprawy jakości aktualnie dostarczanej wody do sieci dla m. Wyszatycy, Bolestraszyce, Buszkowiczki i częściowo Żurawica oraz budowa suw do wielkości projektowanej $Q_d=1000 \text{ m}^3/\text{d}$, co zapewniało całkowite zapotrzebowanie w wodę dla m. Wyszatycy, Bolestraszyce, Buszkowiczki, Buszkowice, Żurawica. Zaplanowano także w dalszej kolejności budowę nowego wodociągu tranzytowego $\Phi 250$ przez pola drogami gminnymi i w Żurawicy.

Wójt w wyjaśnieniu podał, że o planowanych inwestycjach mieszkańcy są informowani w sposób zwyczajowo przyjęty w Gminie, z terminem wyprzedzającym. W grudniu 2016 r. dokonano odbioru końcowego i przekazania do eksploatacji zaplanowanej zarówno w Programie ochrony środowiska jak również w Koncepcji. inwestycji p.n. rozbudowa i przebudowa stacji uzdatniania wody w m. Wyszatycy- etap IV.

Podczas sesji Rady Gminy Żurawica oraz na spotkaniach wiejskich omawiano potrzeby mieszkańców związane z zaopatrzeniem w wodę, w szczególności: jakość wody, potrzebę modernizacji suw w Wyszatycach, tryb ściągania należności za pobór wody z tytułu zalegania za opłaty abonentów, okresowy niedobór wody w Żurawicy Górnej z uwagi na jej straty na niektórych odcinkach sieci wodociągowej. Do Gminy wpłynęły w latach objętych kontrolą trzy indywidualne wnioski, jeden – dotyczył rozbudowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej do właścicieli sześciu nieruchomości w m. Buszkowice, drugi – wykonania sieci

wodociągowej w kierunku nieruchomości jednego właściciela w m. Batycze, trzeci – rozbudowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej celem doprowadzenia wody i odprowadzenia ścieków do indywidualnego budynku mieszkalnego. Inwestycje wynikające z dwóch wniosków wykonano, realizacja trzeciego została uwzględniona w zmienionym budżecie Gminy na 2017 r.

Wójt w wyjaśnieniu podał, że potrzeby mieszkańców w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę co do możliwości ich realizacji są rozpatrywane na bieżąco i brane pod uwagę przy konstruowaniu budżetu. Nie realizuje się zadań uprzednio niezaplanowanych.

Zakład nie opracował i nie przedłożył Wójtowi wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych (dalej wieloletni plan). Gmina dysponowała planem z 2004 r.¹⁰ Z informacji Wójta wynika, że Gmina Żurawica jest obecnie na etapie opracowywania nowego wieloletniego planu.

(dowód: akta kontroli str. 70-80, 111-121f, 327-330, 545)

2.3. Zakład przedstawiał Wójtowi wnioski o zatwierdzenie taryf w terminie, o którym mowa w art. 24 ust. 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę. Stosownie do art. 24 ust. 4 ww. ustawy, Wójt sprawdzał czy przedłożone przez Zakład taryfy za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków zostały opracowane zgodnie z przepisami ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, weryfikował koszty związane ze świadczeniem usług, poniesione w poprzednim roku obrachunkowym, ustalone na podstawie ewidencji księgowej, z uwzględnieniem planowanych zmian tych kosztów w roku obowiązywania taryfy pod względem celowości ich ponoszenia. Przedłożone przez Zakład dokumenty umożliwiały weryfikację kosztów pod względem celowości ich ponoszenia. Przy ustalaniu taryfy podstawą były dane z ewidencji księgowej w roku obrachunkowym, dane planowane, jak również przewidywane wykonanie wielkości kosztów bieżącego roku. Bazę wyliczeń stanowiły wykonane wielkości kosztów za dany rok obrachunkowy. Obliczenia w latach 2015-2017 dokonano w odniesieniu do: kosztów wynagrodzeń i świadczeń pracowników, kosztów materiałów, pozostałych kosztów eksploatacji i utrzymania – średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ustalony w projekcie ustawy budżetowej na poziomie odpowiednio: 1,6%, 1,7%, 2,3%, amortyzację wg planu na dany rok, podatki i opłaty według planowanych danych, plan kosztów, utrzymania i eksploatacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych. Wszystkie badane wnioski taryfowe zakładały wzrost cen za dostarczaną wodę.

Przedłożone Wójtowi przez Zakład wnioski o zatwierdzenie taryf dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę przy ustalaniu poziomu niezbędnych przychodów dla potrzeb obliczenia taryfowych cen i stawek opłat planowanych na rok obowiązywania taryf nie uwzględniały amortyzacji środków trwałych służących zbiorowemu zaopatrzeniu w wodę figurujących w majątku trwałym Gminy, należności nieregularnych i marży zysku. Zgodnie z §6 pkt 1 ppkt a, pkt 5 i 6 rozporządzenia Ministra Budownictwa z dnia 28 czerwca 2006 r. w sprawie *określenia taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryf oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków*¹¹ (dalej rozporządzenie w sprawie określania taryf) przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne ustala niezbędne przychody dla potrzeb obliczenia taryfowych cen i stawek opłat planowanych na rok obowiązywania taryf, uwzględniając w szczególności m.in. amortyzację lub odpisy umorzeniowe, należności nieregularne i marżę zysku.

Wójt wyjaśnił, że przy konstruowaniu taryf uwzględnia się dane zawarte we wniosku o zatwierdzenie taryf. W uzupełnieniu wyjaśnień Wójta, Skarbnik Gminy podała

¹⁰ Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych w Gminie Żurawica przyjęty uchwałą nr XV/161/04 Rady Gminy w Żurawicy z dnia 16 lipca 2004 r.

¹¹ Dz. U. z 2006 r., nr 127, poz. 886 ze zm.

m.in., że: (...) amortyzacja środków trwałych stanowiących własność Gminy i figurujących w jej majątku trwałym służąca zbiorowemu zaopatrzeniu w wodę nie była ujmowana w kalkulacji taryfowych cen i stawek opłat za dostarczaną wodę z uwagi na niezawarcie porozumienia, o którym mowa w §9 rozporządzenia w sprawie określania taryf, ustalającego, że środki finansowe pozyskane przez Zakład z tego tytułu będą wykorzystywane wyłącznie na cele modernizacji i odtworzenia tych środków trwałych. Dodała, że inwestycje w zakresie infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej realizuje Gmina, najczęściej przy wykorzystaniu środków finansowych pozyskanych ze źródeł zewnętrznych. Skarbnik wyjaśniła, że Zakład prowadzi windykację należności co skutkuje systematycznym obniżaniem należności przedawnionych, a przychodów z tytułu marży zysku Zakład nie planował.

Z wyjaśnień Wójta wynika, że w procesie weryfikacji wniosków taryfowych uczestniczyły, podlegające Wójtowi służby referatu finansowo-podatkowego oraz referatu ochrony środowiska i gospodarki gruntami. Udział pracowników w procesie weryfikacji wniosków taryfowych nie został udokumentowany.

(dowód: akta kontroli str. 16-19, 149-315, 397-401, 460-464)

2.4. W Urzędzie nie prowadzono analizy wpływu wzrostu cen usług wodociągowo-kanalizacyjnych na poziom wydatków mieszkańców, nie dokonywano analiz udziału wydatków związanych z zakupem tych usług w stosunku do dochodów gospodarstw domowych. Sporządzona na potrzeby kontroli analiza wykazała, że średnia wartość faktury (brutto) za usługi wodociągowo-kanalizacyjne dla indywidualnego gospodarstwa domowego w Gminie wyniosła w latach 2015-2016 odpowiednio: 64,00 zł i 66,66 zł, co stanowiło 6% miesięcznego wydatku za usługi wodociągowo-kanalizacyjne z dochodu miesięcznego.

Dostępność cenowa usług wodociągowo-kanalizacyjnych jest jedną z zasad wynikających z traktatu akcesyjnego. Przyjmuje się, że obciążenia budżetu rodziny z tytułu opłat za wodę i ścieki nie powinny przekraczać 3% jej dochodów netto.

(dowód: akta kontroli str. 400-401)

2.5. Rada Gminy Żurawica podjęła uchwały o zatwierdzeniu taryf na 2015 r., 2016 r., 2017 r. oraz ustaleniu dopłaty do grup taryfowych odbiorców za usługi zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków na terenie gminy Żurawica. Uchwały te podjęto w terminach, odpowiednio: 12, 24 i 33 dni od dnia złożenia wniosków o zatwierdzenie planowanych taryf, w myśl art. 24 ust. 5 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę. We wszystkich objętych kontrolą latach uchwalono dopłatę do grup taryfowych odbiorców przekazaną z budżetu Gminy Zakładowi. Dopłat dokonano do grupy taryfowej ZW I¹² w wysokości, odpowiednio 1,28 zł brutto, 1,27 brutto i 1,17 zł netto do każdego m³ wody. Gmina przekazywała należne środki z tego tytułu Zakładowi w wysokości odpowiednio (w zł): 352.348,79 zł, 361.901,61 zł, 84.610,11, co stanowiło ich udział w ogólnych wydatkach Gminy na poziomie, odpowiednio: 0,99%, 0,81%, 0,76%.

Urząd ogłaszał zatwierdzone taryfy w sposób zwyczajowo przyjęty (tablice ogłoszeń w Urzędzie i w Zakładzie), a od czerwca 2016 r. - również na stronie Biuletynu Informacji Publicznej.¹³

(dowód: akta kontroli str. 149-166, 214-233, 254-273, 316-324, 635)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

¹²Taryfowa grupa odbiorców ZW I – budynki mieszkalne jedno i wielorodzinne, gospodarstwa domowe w budynkach mieszkalnych jedno i wielorodzinnych, placówki opiekuńczo-wychowawcze i oświatowe, budynki gminnej jednostki straży pożarnej. Gmina rozliczana za ilość wody pobranej przez jednostki straży pożarnej, spółdzielnie oraz gospodarstwa z terenu gminy Żurawica prowadzące działalność rolniczą.

¹³ <https://biuletyn.net/zurawica/?bip=2&cid=34&pg=8>

1. Pomimo wykonania i zaplanowania szeregu inwestycji z zakresu zbiorowego zaopatrzenia w wodę w Gminie Wójt, w ramach sprawowanego nadzoru nad działalnością Zakładu¹⁴, nie wyegzekwował od Zakładu opracowania wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych. Z dokumentów planistycznych Gminy¹⁵, sprawozdań z działalności Zakładu za 2015 i 2016 r. oraz z założeń do uchwał budżetowych na lata 2015-2017 wynika, że w latach 2015-2016 zaplanowano i wykonano budowę urządzeń wodociągowych na terenie Gminy, takich jak: rozbudowa suw w Wyszatycach (za kwotę 23.204,95 zł), wykonanie sieci wodociągowej w Kosienicach (za kwotę 10.086,00 zł), wykonanie sieci wodociągowej wzdłuż ul. Pruchnickiej w Żurawicy (opracowanie dokumentacji, za kwotę 47.030,00 zł), budowa wodociągu w Buszkowiczach (za kwotę 12.686,36 zł), rozbudowa suw w Wyszatycach (za kwotę 2.286.233,67 zł). Zaplanowano też na 2017 r. szereg inwestycji w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę, jak dla przykładu: (...) budowa stacji wodociągowej „Barszczalówka” wraz z infrastrukturą techniczną, budowa sieci wodociągowej w m. Batycze oraz budowa dwóch zbiorników wodnych, budynku chlorowni wraz z infrastrukturą techniczną i budowa sieci wodociągowej Φ 200 w m. Żurawica. Pomimo rzeczywistych nakładów gospodarczych w sferę zbiorowego zaopatrzenia w wodę, a także zaprojektowanej realizacji kompleksowego rozwiązania technicznego zaopatrzenia w wodę w Gminie, Wójt nie zapewnił opracowania przez Zakład i przekazania mu ww. wieloletniego planu. Działanie to stoi w sprzeczności z postanowieniami art. 21 ust. 1-5 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, w myśl którego przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne opracowuje wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych będących w jego posiadaniu, przedkłada plan wójtowi, który sprawdza czy spełnia on warunki określone w ust. 3 ww. ustawy, a następnie plan spełniający warunki określone w ust. 3 rada gminy uchwała w terminie 3 miesięcy od dnia przedłożenia planu wójtowi. Wójt w wyjaśnieniu podał, że Zakład nie planował modernizacji urządzeń wodociągowych i w związku z tym nie miał konieczności opracowania planu. Dodał, że Zakład Wodociągowo-Kanalizacyjny jest zakładem budżetowym prowadzącym jedynie bieżącą eksploatację sieci i urządzeń. Wszystkie działania inwestycyjne realizuje Gmina, która mając na względzie konieczność wykonywania nowych inwestycji zleciła opracowanie kompleksowego rozwiązania technicznego zaopatrzenia w wodę, przez co rozpoczęła planowanie zadań rozwoju i modernizacji wodociągów.

(dowód: akta kontroli str.33-34, 39-52, 70-80, 82, 123, 397-406, 539-540)

2. W 21 na 22 (opracowane) miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (dalej mpzp) nie znalazły odniesienia zaplanowane inwestycje w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę, które uwzględniono w studium i w Koncepcji, jak również te, które już wykonano i oddano do użytkowania. Obowiązek uwzględnienia sieci zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków zarówno w studium jak i w mpzp wynika z art. 3 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, zgodnie z którym gmina ustala kierunki rozwoju sieci w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy.

W wyjaśnieniu Wójt podał, że ze względu na niewielki zakres opracowania planu nie ma możliwości przewidzenia inwestycji w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę. Dodał, że zapisy mpzp umożliwiają zaprojektowanie i włączenie do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej stanowiących zbiorowe zaopatrzenie w wodę.

¹⁴ §14 uchwały nr XXV/165/16 Rady Gminy Żurawica z dnia 30 sierpnia 2016 r. w sprawie uchwalenia zmian w statucie Zakładu Wodociągowo-Kanalizacyjnego

¹⁵ Program ochrony środowiska dla gminy Żurawica na lata 2009-2012 z uwzględnieniem lat 2013-2016, Realizacja kompleksowego rozwiązania technicznego zaopatrzenia w wodę w Gminie Żurawica opracowana w lutym 2016 r.

(dowód: akta kontroli str. 111-121g, 397-400)

3. Weryfikacja wniosków o zatwierdzenie taryf przez Wójta na lata: od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2015 r., 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2016 r., 1 stycznia 2017 r. do 31 grudnia 2016 r., a w następstwie - zatwierdzone taryfy - nie gwarantowały uzyskiwania niezbędnych przychodów przez Zakład oraz nie zapewniały eliminowania subsydiowania skrośnego, co stanowiło naruszenie przepisu § 3 pkt 1 lit. a i lit. c rozporządzenia w sprawie określania taryf. Pomimo dopłat z budżetu Gminy do grup taryfowych odbiorców przekazywanych Zakładowi odpowiednio w wysokości: (kwota brutto) 497.305,86 zł, 352.348,79 zł, 361.901,61 zł, wynik finansowy Zakładu w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę na dzień 31 grudnia 2015 r., 2016 r. i 31 marca 2017 r. wynosił odpowiednio: - 287.963,80 zł, - 122.685,88 zł i - 2.193,06 zł.

Skarbnik Gminy wyjaśniła, że: zgodnie z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Budownictwa z dnia 28 czerwca 2006 r. w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryf oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków rok obrotowy poprzedzający wprowadzenie nowych taryf to 12 kolejnych pełnych miesięcy poprzedzających nie więcej niż o 2 miesiące dzień złożenia wniosku. W Gminie Żurawica nowe taryfy obowiązują od 1 stycznia danego roku. Wniosek o ich zatwierdzenie ZWK składa w terminie 70 dni przed planowanym dniem wejścia taryf w życie, czyli w miesiącu październiku, a dane przyjęte do kalkulacji obejmują okres od m-ca września poprzedniego roku do sierpnia roku, w którym składany jest wniosek. W związku z tym, że ZWK składa sprawozdania w okresach kwartalnych, które nie pokrywają się z okresem przyjętym do kalkulacji taryf nie ma możliwości zweryfikowania poprawności kwot przyjętych do tej kalkulacji.

Wójt wyjaśnił, że: (...) straty w latach 2015-2016 na działalności związanej ze zbiorowym zaopatrzeniem w wodę wynikały głównie z kosztów osobowych (płace i narzuty). W ewidencji kosztów w latach 2015-2016 przyjęto podział tych kosztów według proporcji: 72% na zaopatrzenie w wodę i 28% na odprowadzenie ścieków. Jednak po analizie obciążeń pracowników Zakładu ustalono, że rosną obciążenia związane z pracami przy ściekach w związku z czym do kalkulacji taryf należy stosować inne proporcje do podziału kwoty płac z narzutami. Skutkiem ww.analizy było przyjęcie założeń, że od 1 stycznia 2017 r. w ewidencji kosztów osobowych koszty dotyczące zbiorowego zaopatrzenia w wodę stanowią 50% kosztów osobowych ogółem. Przy weryfikacji kosztów przy składanych wnioskach taryfowych przy całościowym ich ujęciu nie można było stwierdzić ich niecelowości.

(dowód: akta kontroli str. 149-315, 410-411, 460-462, 631-634)

Ocena cząstkowa

Zaplanowane inwestycje w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę znalazły odniesienie w większości dokumentów planistycznych. Gmina diagnozowała potrzeby mieszkańców w zakresie zaopatrzenia w wodę. Nierzetelna weryfikacja wniosków taryfowych, w tym kosztów Zakładu, była jedną z przyczyn osiągnięcia ujemnego wyniku w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę. Wójt nie wyegzekwował od Zakładu uchwalenia wieloletniego planu mimo, że na terenie Gminy zaplanowano i wykonano szereg inwestycji w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę.

3. Nadzór nad zbiorowym zaopatrzeniem w wodę

3.1 Nadzór nad niezawodnością dostarczania wody w wystarczającej ilości i pod odpowiednim ciśnieniem

Opis stanu faktycznego

3.1.1 Sieć przewodów wodociągowych zbudowana jest z PE (polietylen) i z PCW (polichlorek winylu). Wiek przewodów z PE wynosił do 20 lat (długość sieci 2,1 km)

i 21-30 lat (długość sieci 9,609 km), a przewodów z PCW – 21-30 lat, ich długość - 103,991 km.

(dowód: akta kontroli str. 334)

3.1.2 Zgodnie z wyjaśnieniami Wójta Gmina nie dysponuje danymi dotyczącymi wykonywania przez Zakład kontrolami sieci, tj. a) okresową, roczną, o której mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. prawo budowlane¹⁶ (dalej prawo budowlane), b) okresową, przeprowadzaną przynajmniej raz na pięć lat, o której mowa w art. 62 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy oraz c) kontrolą bezpiecznego użytkowania obiektu budowlanego, która powinna być wykonywana każdorazowo w razie wystąpienia okoliczności, o których mowa w art. 61 pkt 2 ww. ustawy (np. wyładowania atmosferyczne, osuwiska, intensywne opady, silne wiatry, zjawiska lodowe na rzekach), w wyniku których może nastąpić uszkodzenie obiektu.

Z wyjaśnień Kierownika Zakładu wynika m. in., że: (...) Zakład przeprowadzał kontrole roczne elektryczne dotyczące eksploatowanych obiektów, kominiarskie dotyczące przeglądu kotłowni i innych urządzeń mających istotny wpływ na bezpieczeństwo osób pracujących. Dodał, że w latach 2015-2017 (I kw.) nie występowały zjawiska, o których mowa w art. 61 pkt a ustawy prawo budowlane, mających negatywny wpływ na funkcjonowanie sieci wodociągowej.

Z wyjaśnień Wójta wynika, że kierując się zapisami art. 62 prawa budowlanego nie było konieczności kontroli obiektów budowlanych sieci wodociagowych i kanalizacyjnych. Z tego powodu nie egzekwowano tego obowiązku od Zakładu i nie wskazano odpowiedzialnych za wykonanie tego zadania.

NIK nie podziela stanowiska Wójta zawartego w ww. wyjaśnieniu, z uwagi na to, że przepis art. 62 ust. 2 pkt 2 ppkt b prawa budowlanego wyłącza spod obowiązku corocznej kontroli, o której mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a, obiekty budowlane wymienione w art. 29 ust. 1, w tym m.in. sieci wodociagowe, kanalizacyjne, gazowe, ciepłe i telekomunikacyjne będące we władaniu podmiotów określonych w art. 61. Podmioty władające tymi obiektami zobowiązane są jednak do zapewnienia przeprowadzenia odpowiedniej kontroli co najmniej w okresach 5-letnich.

(dowód: akta kontroli str. 407-411, 629-634)

3.1.3 Z wyjaśnień Kierownika Zakładu wynika m.in., że: (...) Zakład monitorował sieć wodociagową w latach 2015-2017 poprzez odczyty wodomierzy zainstalowanych na ujęciach wody i w studniach wodomierzowych, których zadaniem było opomiarowanie ilości zakupionej hurtowo wody od innych podmiotów. Ciśnienie wody kontrolowano na podstawie wskazań manometrów umiejscowionych w pompowniach wody i ich ujęciach. Z własnych środków Zakład zakupił rejestratory przepływu i ciśnienia wody (koszt zakupu 13.382,40 zł), które umiejscowiono na wodomierzu PWiK Sp. z o.o. w Przemyśle, skąd Zakład zakupywał wodę. Pozwoliło to zmniejszyć straty wody na sieci wodociagowej w ilości 15 m³/h, co daje średnio rocznie zmniejszenie strat wody ok. 130.000 m³. Kierownik dodał, że planowany jest dalszy rozwój sieci wodociagowej.

Z wyjaśnień Wójta wynika, że od 2017 r. rozpoczęto elektroniczny monitoring sieci. Urząd nie posiadał dokumentów na okoliczność uruchomienia urządzeń monitoringowych, ponieważ całokształt czynności związanych z zakupem, montażem i uruchomieniem urządzeń monitoringowych zrealizował Zakład. Urząd dysponował danymi z przeprowadzonego w 2015 r. przeglądu sprawności hydrantów we wszystkich miejscowościach Gminy. Przegląd miał na celu ustalenie ilości urządzeń niesprawnych w kontekście m. in. zmniejszenia strat wody z sieci wodociagowej, jak również pomiarów wycieków wody. Sprawdzeniem objęto 444 hydranty, z których 117 sztuk było niesprawne i wymagało wymiany. W 2016 r. ze

¹⁶ Dz. U. z 2017 r., poz. 1332 ze zm.

środków Gminy w ramach wydatków bieżących zakupiono hydranty na kwotę 49.610,57 zł.

(dowód: akta kontroli str.325-326, 407-411, 464, -548-555)

3.1.4 Z wyjaśnień Wójta wynika, że Gmina nie dysponuje danymi dotyczącymi strat wody wodociągowej wykazywanymi przez Zakład, jak również przeprowadzania ekonomicznego rachunku oszczędzania wody w sieci, tzn. czy określono docelowy minimalny poziom wycieków z sieci wodociągowej, do jakiego powinny być ograniczone straty wody w sieci przy najniższych kosztach eksploatacyjnych.

Z informacji udzielonej przez Kierownika Zakładu wynika, że straty wody z sieci wodociągowej w latach 2015-2017 (I kw.) wynosiły (w m³) odpowiednio: 243 300,20; 257 450,48; 215 866,68; 48 432,32. Stanowiło to odpowiednio (w %): 40,3; 40,8; 36,0; 35,0 w odniesieniu do sumy ilości wody pobranej z ujęć i zakupionej hurtowo przez Zakład.

(dowód: akta kontroli str. 68, 331-333, 407-411)

3.1.5 W celu wsparcia Zakładu w przedsięwzięciach na rzecz ograniczenia strat wody w sieci wodociągowej zakupione zostały przez Gminę hydranty p.poż. na kwotę 49.610,57 zł. Na rok 2017 r. w budżecie Gminy zaplanowano kwotę 50.000,00 zł na zakup tych urządzeń. Ponadto jak wyjaśnił Wójt, Rada Gminy podjęła uchwały o dopłacie do grup taryfowych odbiorców za usługi zbiorowego zaopatrzenia w wodę, które w latach objętych kontrolą wynosiły odpowiednio: 497.305,86 zł, 352.348,79 zł, 361.901,61 zł. Innych dokumentów w zakresie działań na rzecz wsparcia Zakładu w przedsięwzięciach na rzecz ograniczenia strat wody z sieci wodociągowej, Urząd nie posiadał.

Zakład w I kwartale 2017 r. zakupił dwa rejestratory MacR6 wraz z osprzętem i wodomierz Flostar DN150 celem zlokalizowania wycieków na przewodzie wodociagowym w m. Żurawica. Zakład przewiduje w związku z tym zmniejszenie strat wody o 360 m³/dobę. Po przeliczeniu na okres całego roku wartość strat może zostać zmniejszona o 131 000 m³ wody.

(dowód: akta kontroli str. 67,393, 407-410)

3.1.6 – 3.1.7 W latach objętych kontrolą wystąpiło ogółem 269 awarii sieci wodociągowej, z tego odpowiednio: 146, 93, 30. Awarie te dotyczyły rur wodociagowych (odpowiednio: 28, 26, 12), zasuw¹⁷ (odpowiednio: 25 i13) i innych urządzeń wodociagowych (odpowiednio: 93, 54, 17), a ich skutkiem były krótkie przerwy w dostawie wody, które nie trwały dłużej niż 24 godziny. Przyczynami awarii były m.in. wiek sieci i zużycie materiałów. Wskaźnik intensywności awarii liczony jako stosunek ilości awarii do sumy długości sieci wodociagowej bez długości przyłączy wodociagowych wynosił odpowiednio:1,09, 0,69, 0,22.

Ze sprawozdań rocznych składanych przez Zakład Wójtowi jak również z wyjaśnień Wójta wynika, że zarówno o wystąpieniu awarii, jak również o zaplanowanych działaniach naprawczych był on informowany bezpośrednio i na bieżąco przez pracownika Zakładu lub podczas rozmów telefonicznych. Dodał, że zbiorcze informacje dotyczące awarii sieci wodociagowej były przedstawiane także w sprawozdaniach rocznych z działalności Zakładu.

(dowód: akta kontroli str. 68a,335, 394, 407-411, 469-498, 482, 497-499)

3.1.8-3.1.9 Z wyjaśnień Wójta wynika, że nie było przypadków długotrwałych przerw w dostawie wody trwających powyżej 24 godzin. W uzupełnieniu wyjaśnień dodał, że innym, niż awaria sieci wodociagowej powodem braku wody, były przerwy w dostawie energii elektrycznej.

(dowód: akta kontroli str. 407-411)

3.1.10-3.1.11 W celu poprawy funkcjonowania sieci wodociagowej Gmina podejmowała przedsięwzięcia inwestycyjne, takie jak:

¹⁷ W 2017 r. –w I kwartale nie było awarii zasuw, stąd nie podano żadnej wartości w tekście wystąpienia pokontrolnego

*w 2014 r. – rozbudowa suw w Wyszatycach na kwotę 23.204,95 zł – finansowane w całości ze środków własnych Gminy,

*w 2015 r. – wykonanie sieci wodociągowej w Kosienicach na kwotę 10.086,00 zł – finansowane w całości ze środków własnych Gminy,

*w 2016 r. – rozbudowa suw w Wyszatycach na kwotę 2.286.233,67 zł – finansowane ze środków Gminy w wysokości 872.231,95 zł i z dotacji celowej z budżetu państwa w wysokości 1.414.001, 72 zł.

Ponadto ze środków własnych Gminy w ramach wydatków bieżących zakupiono hydranty za kwotę 49.610,57 zł, celem zmniejszenia ich awaryjności i co za tym idzie, poprawy funkcjonowania sieci wodociągowej.

Zakład wyposażono w specjalistyczne narzędzia jak: zamrażarka do rur, zadymiarka, akumulatorowe szlifierki, spawarka inwertorowa, myjka ciśnieniowa, i inne. Ponadto zakupiono dwa samochody o specjalistycznym przeznaczeniu do sprawnej realizacji zadań Zakładu. Jak wyjaśniła Skarbnik Gminy, w ramach wydatków na zakupy inwestycyjne nabywano niezbędny sprzęt i ponoszono nakłady odtworzeniowe wynikające z bieżącej działalności Zakładu.

Oprócz przedsięwzięć inwestycyjnych znacznym zmianom w 2016 r. podległa także struktura organizacyjna Zakładu polegająca na utworzeniu specjalistycznych zespołów, które na bieżąco usuwały awarie sieci wodociągowej.

Ustalono, że w związku z trybem prac nad projektami uchwał budżetowych Gminy na lata 2015, 2016 i 2017 Zakład każdorazowo przedkładał plan rzeczowy zadań na dany rok, i tak:

*w 2015 r. Zakład przedłożył zapotrzebowanie na środki finansowe¹⁸ m.in. na dopłatę taryfową wynikającą z wniosku taryfowego na kwotę ok. 490.000,00 zł,

*w 2016 r. zapotrzebowanie na środki finansowe¹⁹ m.in. na dopłatę taryfową wynikającą z wniosku taryfowego na kwotę ok. 353.000,00 zł, naprawę i wymianę hydrantów p.poż. w wysokości 50.000,00 zł i modernizację suw w Wyszatycach na kwotę 2.300,00 zł,

*w 2017 r. zapotrzebowanie na środki finansowe²⁰ m.in. na płukanie sieci wodociągowej Wyszatyce-Bolestraszyce po modernizacji suw w Wyszatycach – kwota ok. 300.000,00 zł, wymiana hydrantów p. poż. – kwota ok. 150.000,00 zł, wymiana sieci wodociągowej w Kosienicach (Φ150 ok. 1000 m) i w Orzechowcach (Φ110 m ok. 3000 m) – przewidywany koszt 40.000,00 zł, kontenerowe pompownię wody w Żurawicy (3 szt.) – ok. 1.800,00 zł, ocieplenie budynku suw w Orzechowcach – ok. 25.000,00 zł. Złożone zapotrzebowanie na środki finansowe zawierało także potrzebę zakupu sprzętu specjalistycznego i wyposażenia w tym dwóch samochodów osobowo-dostawczych po 40.000,00 zł każdy.

W złożonych wyjaśnieniach Wójt poinformował, że jego współpraca w Zakładem polegała na bezpośrednim zapoznawaniu się z całokształtem zagadnień dotyczących funkcjonowania gospodarki wodnej w Gminie.

(dowód: akta kontroli str. 411, 463-468, 497)

3.2. Nadzór nad zapewnieniem wymaganej jakości wody

3.2.1 – 3.2.2. Ocenę jakości wody z wodociągu administrowanego przez Zakład dokonywano na podstawie próbek pobieranych corocznie w tych samych pięciu miejscach sieci wodociągowej, tj.:

*w Wyszatycach - w oczyszczalni ścieków i w zespole szkół,

*w Orzechowcach – w oczyszczalni ścieków, w stacji uzdatniania wody, w mieszkaniu prywatnym konserwatora.

¹⁸ Pismo z 29 września 2014 r., znak: ZWK/G/8/2014

¹⁹ Pismo z 22 września 2015 r., znak: ZWK/G/16/2015

²⁰ Pismo z dnia 12 września 2016 r.

(dowód: akta kontroli str. 357-380, 503-536)

3.2.3 Z wyjaśnień Wójta wynika, że zmianę jakości wody wodociągowej mogły powodować wyłącznie awarie sieci, których w latach objętych kontrolą odnotowano łącznie 269. Były to awarie krótkotrwałe, powodujące przerwy w dostawie wody nie przekraczające 24 godzin.

(dowód: akta kontroli str. 407-411, 503-507)

3.2.4 – 3.2.6 Urząd posiadał informacje w zakresie przekroczenia parametrów jakości wody, określonych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi²¹ (dalej rjws) na skutek poinformowania Wójta oraz Zakład przez Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny w Przemyśle (dalej PPIS) o jakości wody na nadzorowanym terenie w myśl §16 ust. 1, pkt 6 ww. rozporządzenia. Łączna liczba ocen jakości wody wodociągowej dokonanych przez państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych na podstawie sprawozdań z badań wody przekazanych przez Zakład wynosiła 10, z tego po cztery w 2015 i 2016 r. i dwie w I kwartale 2017 r. W rzeczonym okresie czasu łącznie w czterech przypadkach stwierdzono przekroczenia parametrów jakości wody, określonych w rjws i orzeczono warunkową przydatność wody do spożycia przez ludzi. Nie było przypadków stwierdzenia przez PPIS braku przydatności wody do spożycia. Za każdym razem w pobranych próbkach wody z ujęcia w miejscowości Wyszatyce²² PPIS wykazał podwyższoną zawartość manganu (Mn) i żelaza (Fe). W zbadanych próbkach wody poziom tych pierwiastków chemicznych wynosił w przypadku Mn – od 120 µg/l²³ do 512 µg/l²⁴, w przypadku Fe – od 293 µg/l²⁵ do 938 µg/l²⁶. Dopuszczalny poziom tych pierwiastków chemicznych podany w załączniku nr 3 do rjws wynosił: dla Mn – 50 µg/l, dla Fe – 200 µg/l. Oprócz okresowych ocen jakości wody Wójt otrzymywał od PPIS także obszarowe oceny jakości wody na terenie gminy Żurawica²⁷ za lata 2014, 2015 i 2016 r. PPIS nie stwierdził istotnych zagrożeń dla zdrowia pod względem zanieczyszczeń fizyko-chemicznych i mikrobiologicznych związanych ze spożywaniem wody z wodociągów w gminie Żurawica. W ocenie jakości wody z 24 lutego 2017 r. PPIS powołuje się m.in. na przepis § 20 rjws²⁸, w myśl którego organy państwowej inspekcji sanitarnej na podstawie ocen, o których mowa w §19 ust. 1 dokonują ocen obszarowych jakości wody oraz szacowania ryzyka zdrowotnego konsumentów. W ocenie tej PPIS poinformował Wójta o wydaniu na wodociąg w Wyszatycach decyzji na poprawę stanu technicznego budynku i urządzeń na suw oraz decyzji na poprawę jakości wody z terminem wykonania do 31 grudnia 2017 r. Pomimo, stwierdzenia, iż w próbkach badanej wody wartości zarówno Mn jak i Fe znacznie przekraczały maksymalną wartość dopuszczalnego stężenia obydwu tych pierwiastków chemicznych, PPIS stwierdził warunkową przydatność wody z wodociągu w Wyszatycach do spożycia jeszcze w 2005 r.²⁹ Na czas warunkowej przydatności określono dopuszczalną wartość parametru dotyczącego zawartości Mn w wodzie na poziomie 0,569 mg/l³. Określono także termin realizacji działań naprawczych oraz warunkowej przydatności wody do spożycia – do dnia 31 grudnia

²¹ Dz. U. z 2015 r., poz. 1989

²² Miejsce poboru próbek w m. Wyszatyce to: oczyszczalnia ścieków, stacja uzdatniania wody i zespół szkół

²³ Pismo z PPIS z dnia 09.02.2017 r. znak: PSK.453-2-6-1/2017, próbki wody pobrane w dniu 02.01.2017 r. w m. Wyszatyce – oczyszczalnia ścieków, zespół szkół

²⁴ Pismo z PPIS z dnia 06.06.2016 r. znak: PSK.453-2-6-7/2016, próbka wody pobrana dnia 11.01.2016 r. w m. Wyszatyce – suw

²⁵ Pismo z PPIS z dnia 09.02.2017 r. znak: PSK.453-2-6-1/2017, próbki wody pobrane w dniu 02.01.2017 r. w m. Wyszatyce – oczyszczalnia ścieków, zespół szkół

²⁶ Pismo z PPIS z dnia 06.10.2016 r. znak: PSK.453-2-6-7/2016, próbka wody pobrana dnia 13.09.2016 r. w m. Wyszatyce – oczyszczalnia ścieków

²⁷ Pismo nr PSK.0710-5/15 z dnia 17.02.2015 r., Pismo nr PSK.0710-11/16 z dnia: 10.02.2016 r. i PSK.0710-10/17 z dnia 24.02.2017 r.

²⁸ Dz. U. z 2015 r., poz. 1989

²⁹ Decyzje nr PSK-453-2-6-6/05 z 4 marca 2005 r., PSK-453-2-6-5-19/05 z marca 2005 r., PSK-453-2-6-9/05 z 16 sierpnia 2005 r.

2007 r. Termin ten na skutek wnioskowania przez ówczesnego kierownika Zakładu o przedłużenie po raz kolejny terminu wykonania działań naprawczych zmierzających do uzyskania odpowiedniej jakości dostarczanej przez wodociąg w Wyszatycach wody został przedłużony do 31 grudnia 2015 r.³⁰, a ostatecznie do dnia 31 grudnia 2017 r. W uzasadnieniu decyzji PPIS podał podjęcie działań przez Gminę zmierzających do modernizacji suw w Wyszatycach. Rozbudowa suw w Wyszatycach została zakończona 16 grudnia 2016 r. Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego udzielił pozwolenia na użytkowanie części suw powstałej w wyniku rozbudowy

Z przepisu § 18 ust. 1 rjws wynika, że jeżeli wartości dopuszczalnych dla danego parametru, z wyłączeniem parametrów mikrobiologicznych określonych w załączniku nr 1 oraz części A załącznika nr 3 do rjws, nie stwarza zagrożenia dla zdrowia i jest możliwe do usunięcia w terminie 30 dni, właściwy państwowy powiatowy inspektor sanitarny stwierdza warunkową przydatność wody do spożycia określając dopuszczalne wartości parametryczne. Z kolei z § 18 ust. 2 rjws wynika, że przekroczenie wartości dopuszczalnych dla danego parametru nie może utrzymywać się łącznie przez okres dłuższy niż 30 dni w ciągu poprzedzających dwunastu miesięcy. Jak wynika z dostarczonej przez Urząd dokumentacji woda z sieci wodociągowej w Wyszatycach była warunkowo dopuszczona przez PPIS do spożycia nieprzerwanie od 2005 r. do dnia sfinalizowania modernizacji suw w Wyszatycach³¹ i wykonania badania wody z wodociągu w Wyszatycach przez PPIS w lutym 2017 r., tj. przez 11 lat. Analiza wody wykazała wówczas zawartość w niej Mn i Fe na poziomie odpowiednio: 120 µg/l i 293 µg/l³² i w dalszym ciągu została oceniona przez PPIS jako warunkowo przydatna do spożycia przez ludzi.

Wójt wyjaśnił, że Gmina podejmowała czynności służące poprawie jakości wody z ujęcia Wyszatyce realizując poszczególne etapy budowy zgodnie z pozwoleniem na budowę. Możliwe to było wyłącznie w ograniczonym zakresie i nie powodowało radykalnej poprawy jakości wody. Działanie takie podyktowane było brakiem wystarczających środków finansowych na realizację całej inwestycji. Dopiero dotacja celowa na ten cel otrzymana w 2016 r. umożliwiła wykonanie zadania i uzyskanie na ujęciu wody w Wyszatycach parametrów jakości wody zgodnych z wymaganiami.

Wójt oświadczył, że Gmina w celu poprawy jakości wody z wodociągu w Wyszatycach wykonała następujące prace w ramach środków własnych, tj.:

*w 2009 r. – uzyskano pozwolenie na budowę i przebudowę suw w Wyszatycach – koszt projektu wynosił 103.395,00 zł,

*w 2011 r. – I etap prac polegający na wykonaniu wodociągu wraz z wymianą urządzeń technologicznych do istniejącej studni S2 – koszt robót 49.922,87 zł,

*2014 r. – II etap prac polegający na wykonaniu wodociągu wraz z wymianą urządzeń technologicznych do istniejącej studni S3 – koszt robót 21.606,95 zł.

NIK zauważył, że ocena jakości wody przeprowadzona przez PPIS 9 lutego 2017 r. na podstawie badania próbek wody (miejsce poboru: m. Wyszatyce - oczyszczalnia ścieków, zespół szkół) wykazała zawartość Mn i Fe na poziomie odpowiednio: 120 µg/dm³ i 293 µg/dm³. Tym samym woda z wodociągu w Wyszatycach nadal została warunkowo przydatna do spożycia. Jak wyjaśnił Wójt przekroczenie dopuszczalnego poziomu Mn i Fe w wodzie z wodociągu w Wyszatycach wynikało z wypłukiwania się pozostałości osadu z rur. Dodał, że w lipcu 2017 r. rozpoczęto czyszczenie sieci wodociągowej, poprzez jej płukanie. Koszt tego zadania oszacowano na kwotę ok. 317.000,00 zł.

³⁰ Decyzja PPIS z 17.01.2014 r. znak: PSK.453-2-6/07/08/14

³¹ Decyzja powiatowego inspektora nadzoru w Przemysłu nr PINB.III.Ż.5151.Dz.22.2.2016 r. z 16 grudnia 2016 r. udzielająca pozwolenia na użytkowanie części stacji uzdatniania wody w Wyszatycach

³² Przekroczenie dopuszczalnego poziomu Mn i Fe w próbkach badanej wody z wodociągu w Wyszatycach był spowodowany wypłukiwaniem się pozostałości osadu z rur wodociągowych.

Zakład informował Wójta o przekroczeniu parametrów jakości wody, określonych w rjws oraz o planowanych i podjętych działaniach naprawczych w związku ze stwierdzeniem warunkowej przydatności wody do spożycia w rocznych sprawozdaniach z działalności. Poza tym, jak wyjaśnił Wójt, Zakład na bieżąco, poprzez ustne przekazy, informował Wójta o jakości wody i podejmowanych działaniach naprawczych sieci.

Wójt zawiadamiał mieszkańców o jakości wody z wodociągu w Wyszatycach i Orzechowcach umieszczając na stronie internetowej Urzędu sprawozdania z badań próbek wody. Informacje te po raz pierwszy udostępniono mieszkańcom 18 marca 2016 r. i jak wyjaśnił Wójt – na sesjach Rady Gminy Żurawica oraz w sposób zwyczajowo przyjęty, tj. na tablicach ogłoszeń.

W kwestii zbiorowego zaopatrzenia w wodę Gmina respektowała prawa konsumentów umożliwiając im domaganie się od Zakładu obniżenia należności w razie dostawy wody o pogorszonej lub złej jakości poprzez zgłoszenie pisemnej reklamacji – § 3 pkt 15 umowy z 2017 i 2016 r. i pkt 12 umowy z 2015 r. Ponadto odbiorcy wody z wodociągu gminnego od 2016 r. mieli prawo zgłaszania reklamacji dotyczących sposobu wykonywania przez Zakład umowy, a w szczególności ilości i jakości świadczonych usług i wysokości opłat - § 4 pkt 7 umowy.

(dowód: akta kontroli str.348-352, 357-380, 394a, 418-421, 444-459, 463-464, 469-486, 473-476, 480, 490-493, 496-497, 502, 506-507, 612-628, 631-634, 640-650)

3.2.7-3.2.8 Nadzorem sanitarnym na terenie Gminy były objęte następujące wodociągi: Orzechowce, Wyszatycy, PKP Żurawica, Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Przemyśle, wodociąg własny Wojewódzkiego Podkarpackiego Szpitala Psychiatrycznego w Żurawicy. Za jakość wody do spożycia przez ludzi z wodociągu w Wyszatycach i Orzechowcach odpowiadał Zakład. W pozostałych ww. przypadkach inne instytucje odpowiadały za jakość wody.

PPIS w „ocenach jakości wody” przekazywał Wójtowi i Zakładowi informacje o konieczności podjęcia działań mających na celu zaopatrzenie konsumentów w wodę o właściwej jakości. Dotyczyło to próbek wody z wodociągu w Wyszatycach, co opisano w punkcie 3.2.6. Wskutek modernizacji suw w Wyszatycach poziom kwestionowanych przez PPIS w próbkach wody pierwiastków, tj. Mn i Fe obniżył się w stosunku do parametrów stwierdzonych w wodzie przed rokiem 2017, jednak nadal przekraczał dopuszczalny poziom określony w załączniku nr 3 do rjws i wynosił 120 µg/l i 293 µg/l. Ostatecznie PPIS warunkowo dopuścił wodę do spożycia przez ludzi i nakazał podjęcie działań naprawczych z terminem do 31 stycznia 2017 r. Na dzień 25 lipca 2017 r. Gmina była w trakcie czyszczenia wodociągu w Wyszatycach (poprzez jego płukanie).

Jak wyjaśnił Wójt informacje o planowanych działaniach naprawczych przekazywał do PPIS sam Zakład. Dodał, że kompleksowe rozwiązanie problemu z jakością wody (przekroczenie parametrów) zostało rozwiązane w grudniu 2016 r. po wykonaniu przebudowy suw w Wyszatycach.

(dowód: akta kontroli str.464,357-380, 394a, 504-507, 463-464)

3.2.9 Informacje dotyczące monitoringu jakości wody prowadzonego przez PPIS opisano w punkcie 3.2.4 – 3.2.6.

3.2.10 W ramach monitoringu jakości wody prowadzonego przez organy PIS, właściwy PPIS przekazywał Wójtowi obszarowe oceny jakości wody na nadzorowanym terenie Gminy za rok 2014, 2015 i 2016, które zawierały dane dotyczące spełnienia wymagań określonych w załącznikach 1-4 do rjws. Oceny jakości wody wykonywano na podstawie sprawozdań z badań próbek wody. W ww. dokumentach PPIS stwierdzał, że woda odpowiada wymogom określonym w załącznikach 1-4 rjws lub nie odpowiada wymogom określonym w załączniku nr 3

do rjws i wówczas powołując się na decyzje z 2007 r.³³ stwierdzał warunkową przydatność wody do spożycia. W każdej ocenie jakości wody PPIS, w której warunkowo określał jej przydatność do spożycia, zawarł formułę o konieczności podjęcia działań mających na celu zaopatrzenie konsumentów w wodę o właściwej jakości. Katalog tych działań w żadnej „ocenie jakości wody” nie został wyartykułowany.

(dowód: akta kontroli str. 359-360, 366-368, 375-377)

3.2.11-3.2.12 Wójt informował mieszkańców o jakości wody z wodociągu w Wyszatycach i Orzechowcach umieszczając na stronie internetowej Urzędu sprawozdania z badań próbek wody. Informacje te po raz pierwszy udostępniono mieszkańcom 18 marca 2016 r. i jak wyjaśnił Wójt – na sesjach Rady Gminy Żurawica oraz w sposób zwyczajowo przyjęty, tj. na tablicach ogłoszeń. Poza tym, jak oświadczył Kierownik Zakładu, od czerwca 2016 r. informacja o jakości wody pochodzącej z ujęcia wody podziemnej w Wyszatycach umieszczana była na stronie internetowej w zakładce: Zakład Wodociągowo-Kanalizacyjny w Żurawicy. Dodał, że informacja ta była ustnie uzgadniana z przedstawicielami Państwowej Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Przemyśle.

(dowód: akta kontroli str. 503-538, 635-639)

3.2.13-3.2.14 Z przekazanych Wójtowi przez PPIS „ocen jakości wody” wynika, że nie było potencjalnego zagrożenia dla zdrowia konsumentów związanego ze spożywaniem nieodpowiedniej jakości wody. Wójt wyjaśnił, że konsumenci uzyskiwali wszelkie informacje o jakości wody bezpośrednio z Zakładu. Dodał, że problemy finansowe są głównym utrudnieniem jeżeli chodzi o wykonywanie zadań zbiorowego zaopatrzenia w wodę.

(dowód: akta kontroli str. 503-538)

3.2.15 W wyniku oględzin suw-ów w Wyszatycach i Orzechowcach ustalono, że ich tereny i eksploatowane ujęcia wody (studnie głębinowe, odpowiednio: pięć i dwie) jak i inne obiekty i urządzenia na ww. ujęciach były odpowiednio zabezpieczone przed dostępem osób trzecich, tj. ogrodzone trwałym ogrodzeniem metalowym, bramki wejściowe i wjazdowe, wlazy studzienne i pomieszczenia stacji zostały zabezpieczone zamkami na klucz i odpowiednio oznakowane tablicami informacyjnymi. Suw w Wyszatycach zabezpieczony został monitoringiem.

Z wyjaśnień Wójta wynika, że w celu poprawy jakości ujmowanej wody wykonane zostały bezpośrednie strefy ochrony przy ujęciach wody oraz zainstalowany został bieżący monitoring sieci wodociągowej. Poniesione koszty ww. wykonanych działań były ujęte przy realizacji inwestycji wodociągowej polegającej na rozbudowie suw w Wyszatycach, której całkowity koszt wynosił 2.286.233,67 zł. Wójt dodał, że nie jest możliwe wyodrębnienie nakładów poniesionych wyłącznie na ochronę ujmowanej wody.

(dowód: akta kontroli str. 464, 503-507, 592-597)

3.2.16 Wójt w wyjaśnieniach podał, że w celu poprawy efektywności procesu uzdatniania wody wykonano przebudowę suw w Wyszatycach uwzględniając zwiększenie jej wydajności i stosując nowoczesne rozwiązania technologiczne firmy Instalcomactz dwustopniową aerację i filtracją. Koszt tej inwestycji wynosił 2.286.233,67 zł w tym środki własne wyniosły 872.231,95 zł, dotacja celowa z budżetu państwa – 141.400,172 zł.

(dowód: akta kontroli str. 464, 503-507)

3.2.17 W ewidencji skarg i wniosków prowadzonej w Urzędzie nie było skarg dotyczących złej jakości wody. W czasie czynności kontrolnych skargę ustną na działalność Wójta i kierownika Zakładu wniosła mieszkanka m. Żurawica. Skarga dotyczyła odcięcia przyłącza wody i zdemontowania wodomierza przez

³³ PSK.453-2-6-3/07 z dnia 08.06.07 r. i PSK.453-2-6-6.07 z 09.10.07 r.

pracowników Zakładu w związku z nieopłacaniem faktur za pobraną wodę. Jak podała skarżąca sprawa jest w toku.

(dowód: akta kontroli str. 375, 556)

3.2.18 Z udostępnionej kontrolerowi dokumentacji nie wynikają działania Wójta adresowane do odbiorców wody wodociągowej w szczególności do właścicieli lokali w budynkach wielolokalowych, zarządców i właścicieli nieruchomości mające na celu utrzymanie dobrej jakości wody wodociągowej na wypływie z zaworu czerpalnego u odbiorcy.

Wójt w wyjaśnieniu podał, że dbałość o stan techniczny instalacji wewnętrznych w budynkach wielorodzinnych i za ich właściwą eksploatację odpowiadają zarządcy dokonując m.in. obowiązkowych przeglądów budowlanych. Dodał, że właściciele lokali w wielolokalowych budynkach korzystają z tej samej infrastruktury sieci wodociągowej co użytkownicy budynków jednorodzinnych.

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że zgodnie z art. 5 ust. 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, pomimo, że odbiorca odpowiada za niezawodne działanie instalacji i przyłączy wodociągowych, Zakład służył doradztwem zainteresowanym osobom w tym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 503-507, 629-630)

3.2.19 Plan zarządzania kryzysowego gminy Żurawica został opracowany 25 lutego 2015 r. Aktualizacji dokonano 28 listopada 2016 r. Sieć wodociągowa w Gminie była elementem krytycznym infrastruktury.

(dowód: akta kontroli str. 557-591)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W latach 2015-2017 (I kw.) suma ilości wody pobranej z ujęć i zakupionej hurtowo przez Zakład stanowiła w tys. m³ odpowiednio: 630,58; 599,91; 138,28, zaś straty wody w tys. m³ stanowiły odpowiednio: 257,45; 215,87; 48, 43, co stanowiło odpowiednio (w %): 40,8; 36,0; 35,0. Zgodnie z zapisami art. 1 ust. 1-5 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r.³⁴ *Prawo wodne*, gospodarowanie wodami prowadzone jest z zachowaniem zasady racjonalnego i całościowego traktowania zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, z uwzględnieniem ich ilości i jakości. Ponadto prowadzone jest w taki sposób, aby działając w zgodzie z interesem publicznym, nie dopuszczać do wystąpienia możliwego do uniknięcia pogorszenia ekologicznych funkcji wód oraz pogorszenia stanu ekosystemów lądowych i terenów podmokłych bezpośrednio zależnych od wód. Gospodarowanie wodami uwzględnia zasadę wspólnych interesów i jest realizowane przez współpracę administracji publicznej, użytkowników wód i przedstawicieli lokalnych społeczności tak, aby uzyskać maksymalne korzyści społeczne. Prawodawca w ww. przepisach nakazuje zatem gospodarowanie wodami w sposób kompleksowy i racjonalny. Wykazane w Gminie Żurawica straty wody wodociągowej plasujące się na poziomie od 40,3% w 2014 r. do 35% w I kw. 2017 r. spowodowały podjęcie przez Gminę jedynie minimalnych działań³⁵ zmierzających do ograniczenia strat wody wodociągowej. Tymczasem ograniczenie strat wody i jej racjonalne zużycie jest jednym z czynników oceny ekonomicznej działalności przedsiębiorstw wodociągowych i jest sposobem na obniżenie kosztów produkcji i poprawienie efektywności ekonomicznej gospodarstwa, a w konsekwencji na ograniczenie wzrostu opłat za wodę.

Wójt w wyjaśnieniu podał, że straty wody spowodowane były m.in.: (...) wiekiem sieci, brakiem stałego monitoringu sieci, kradzieżami wody, awariami hydrantów i sposobem opomiarowania poboru wody u odbiorców. Dodał, że Gmina zakupiła hydranty wraz z osprzętem i przy realizacji inwestycji zwraca uwagę na konieczność

³⁴ Dz. U. z 2017 r., poz. 1121

³⁵ W 2016 r. zakupiono hydranty za kwotę 49.610,00 zł celem ograniczenia strat wody na sieci wodociągowej

montażu nowoczesnych urządzeń monitorujących. Wójt wyjaśnił, że głównym problemem, jeżeli chodzi o zbiorowe zaopatrzenie w wodę jest brak wystarczającej ilości środków finansowych na inwestycje wodociągowe.

NIK zauważa, że w wyniku podjętych już działań przez Gminę, ograniczono straty wody o 130.000 m³ rocznie.

(dowód: akta kontroli str.67-68, 397-401,503-507)

2. Gmina nie zapewniła w ramach nadzoru nad Zakładem wypełnienia obowiązku wynikającego z art. 62 ust. 1 pkt 2 prawa budowlanego polegającego na wykonywaniu okresowej, co najmniej raz na 5 lat kontroli, polegającej na sprawdzeniu stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego (tj. sieci wodociągowej), estetyki obiektu budowlanego oraz jego otoczenia.

Wójt w wyjaśnieniu podał m.in., że: (...) informacja o stanie sieci wodociągowej znajdowała się w składanych przez Zakład Wójtowi rocznych sprawozdaniach. Wójt dodał, że obowiązek kontroli obiektów budowlanych wynikający z art. 62 ust. 1 prawa budowlanego, a polegający na okresowej rocznej kontroli, nie obejmuje, powołując się na zapisy art. 29 ust. 1, m.in. sieci wodociągowych. Wójt, w udzielonym wyjaśnieniu, nie odniósł się natomiast do braku wykonywania okresowej kontroli wykonywanej, co najmniej raz na 5 lat i polegającej na sprawdzeniu stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego tj. sieci wodociągowej na terenie Gminy.

Zdaniem NIK, sieć wodociągowa zgodnie z art. 3 pkt 3 i 3a prawa budowlanego jest obiektem liniowym i w myśl art. 61 jego właściciel lub zarządca są zobowiązani do zapewnienia, dochowując należytej staranności, bezpiecznego użytkowania obiektu w razie wystąpienia czynników zewnętrznych oddziałujących na obiekt, związanych z działaniem człowieka lub sił natury. Podmioty władające takimi obiektami w świetle art. 62 ust. 1 pkt 1 i 2 ww. ustawy zobowiązane są do zapewnienia przeprowadzenia odpowiedniej kontroli okresowej rocznej i co najmniej w okresach 5-letnich i polegającej m.in. na sprawdzeniu stanu technicznego i przydatności do użytkowania sieci wodociągowej. Przepis art. 62 ust. 2 prawa budowlanego wyłącza spod obowiązku corocznej kontroli, o której mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a, m.in. obiekty budowlane wymienione w art. 29 ust. 1 prawa budowlanego, tj. m.in. sieci wodociągowe. Wyłączenie natomiast nie dotyczy obowiązku wykonywania kontroli okresowej sieci wodociągowej, wykonywanej co najmniej raz na pięć lat. Z udostępnionej kontrolerowi dokumentacji wynika, że Zakład takich kontroli nie przeprowadzał, a Wójt, nadzorujący działalność Zakładu nie podejmował czynności mających na celu wyegzekwowanie od podległej jednostki organizacyjnej wypełnienia ustawowego obowiązku wynikającego z art. 61 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 62 prawa budowlanego a polegającego na przeprowadzeniu kontroli stanu technicznego sieci wodociągowej na terenie Gminy co najmniej w okresach 5-letnich

(dowód: akta kontroli str.38a-40, 631-634)

3. W 2015 r. Urząd na stronie Biuletynu Informacji Publicznej (dalej BIP) nie zamieszczał informacji o jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, jak również o zatwierdzonych taryfach. Na stronie BIP Urzędu nie zamieszczono również informacji o sytuacjach, gdy woda na terenie Gminy nie spełniała parametrów jakościowych, z uwagi na znacznie przekroczony dopuszczalny poziom Mn i Fe. Brak było odnośników na stronie internetowej Urzędu, jak również odesłania na stronę internetową PPIS w Przemysłu lub inną stronę internetową, skąd by takie informacje mieszkańcy Gminy mogli uzyskać. Również Zakład w rzeczonym okresie czasu³⁶ nie informował mieszkańców poprzez stronę internetową

³⁶ Zgodnie z oświadczeniem Kierownika Zakładu informacja w sprawie jakości wody pochodzącej z ujęcia w Wyszatcach umieszczana była na stronie internetowej Gminy od czerwca 2016 r.

o jakości wody. Zgodnie z oświadczeniem kierownika Zakładu dopiero w czerwcu 2016 r. informacje na temat jakości wody oraz o wprowadzeniu nowych taryf dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę były umieszczane na stronie internetowej Gminy w zakładce: Zakład Wodociągowo-Kanalizacyjny.

Stosownie do art. 12 ust. 5 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę Wójt jest zobowiązany do informowania mieszkańców o jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Obowiązek ten realizowany jest na podstawie przepisów ustawy z dnia 6 września 2001 r. o *dostępie do informacji publicznej*³⁷. Poza tym zamieszczane w 2016 r. i w I kw. 2017 r. informacje o jakości wody w formie sprawozdań na stronie BIP Urzędu nie wyczerpywały katalogu danych określonych § 23 ust. 2 rjws, tj. o możliwości poprawy jakości wody przy użyciu środków dostępnych dla konsumentów (pkt 3), o planowanych przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne przedsięwzięciach naprawczych i harmonogramie ich realizacji (pkt 4), o udzielonych zgodach na odstępstwo od dopuszczalnych parametrów (pkt 5), zalecenia mające na celu minimalizację zagrożenia dla zdrowia ludzi (pkt 6).

Wójt wyjaśnił m.in., że: (...) konsumentów informował bezpośrednio Zakład o jakości wody, jak również Urząd poprzez umieszczanie informacji na tablicach ogłoszeń. Dodał, że umieszczanie tych informacji na stronach internetowych nie było w tym okresie przyjęte, jako sposób zwyczajowy przy rozpowszechnianiu tego typu informacji.

(dowód: akta kontroli str. 503-528, 631-640)

Ocena częściowa

Nadzór Gminy nad zbiorowym zaopatrzeniem w wodę nie był skutecznie realizowany. Pomimo trwającej od 2005 r. do 2016 r. sytuacji dostaw wody, której PPIS przydatność do spożycia określił jak warunkową, Gmina do 2016 r., tj. przez 11 lat nie podjęła efektywnych czynności zmierzających do poprawy jej jakości, pomimo zobowiązania Zakładu przez PPIS do podjęcia działań naprawczych. Z opóźnieniem Gmina podejmowała działania celem ograniczenia strat wody. Konsumentów informowano o jakości wody, jak również o zatwierdzonych taryfach poprzez BIP dopiero od czerwca 2016 r.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o *Najwyższej Izbie Kontroli*³⁸, wnosi o:

1. Doprowadzenie do opracowania przez Zakład oraz złożenie do zatwierdzenia Radzie Gminy w Żurawicy planu wieloletniego rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych.
2. Określenie w nowo opracowywanych mpzp kierunków rozwoju sieci wodociągowej, stosownie do wymogu wynikającego z ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków.
3. Weryfikowanie taryf za zbiorowe zaopatrzenie w wodę w sposób pozwalający na osiągnięcie niezbędnych przychodów gwarantujących pokrycie kosztów w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę.
4. Informowanie konsumentów zaopatrujących się z gminnej sieci wodociągowej w Żurawicy o jakości wody zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.
5. Kontynuację działań zmierzających do ograniczenia strat wody.

³⁷ Dz. U. z 2016 r., poz. 1764 j. t. ze zm.

³⁸ Dz. U. z 2017 r., poz. 524

6. Zapewnienie wykonywania 5-letnich kontroli stanu technicznego sieci wodociągowych, o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 2 prawa budowlanego
7. Podjęcie działań w celu poprawy systemu nadzoru nad Zakładem.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o *NIK* kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 14 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o *NIK* proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, dnia

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie

Kontroler
Dagmara Mazurkiewicz-Karasińska
Główny specjalista kontroli państwowej

Dyrektor
Wiesław Motyka

.....
podpis

.....
podpis